

RADA GMINY LINIA

UCHWAŁA NR 517/LIII/VIII/2023 RADY GMINY LINIA

z dnia 25 października 2023 r.

w sprawie przyjęcia "Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Linia na lata 2023 - 2027"

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 z późn. zm.), Rada Gminy Linia uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Program Opieki nad Zabytkami Gminy Linia na lata 2023 - 2027" zaopiniowany pozytywnie przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Linia.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Linia

Tadeusz Klein

Artur Winkler
RADCA PRAWNY

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY LINIA
NA LATA 2023-2027**

Opracowała Teresa Romanowska-Kasperkiewicz

Styczeń-maj 2023r.

Spis treści

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY LINIA	4
NA LATA 2023- 2027	4
1. WSTĘP	4
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY LINIA.	5
3. UWARUNKOWANIE PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.	5
3.1 Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków.....	5
3.2 Akty prawne dotyczące ochrony zabytków.....	8
3.3 Zadania i kompetencje organów samorządowych w zakresie ochrony zabytków.	8
ROZPORZĄDZENIA	17
PRAWO MIĘDZYNARODOWE.....	18
4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	20
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	20
5. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU	23
5.1 Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030	23
5.2 Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego i Powiatu Wejherowskiego	24
5.3 Strategia Rozwoju Powiatu Wejherowskiego – 2021-2030.....	25
5.4 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego	26
5.5 Program Opieki Nad Zabytkami Województwa Pomorskiego 2030	27
5.6 Ocalone Dziedzictwo Regionu	27
5.7 Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Wejherowskiego	28
6. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	29
7. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW ORAZ ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY LINIA	30
7.1 Historia Obszaru Gminy	30
7.2 Układ Ruralistyczne i Urbanistyczne Gminy Linia.....	32
7.2 Dziedzictwo Niematerialne – Kulturowe Gminy.	35
8. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ.	37
9. Część graficzna programu opieki nad zabytkami.....	39
10. Aneksy	39

11. Karty zabytków wykonanych zgodnie z wykazem w wojewódzkiej ewidencji zabytków gminy Linia.....	39
12. Załączniki	44
13. Ocena stanu dziedzictwa archeologicznego gminy.....	48
14. Priorytety, kierunki działań oraz zadania dedykowane zasobowi dziedzictwa archeologicznego:.....	49
PRIORYTET I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego.....	49
jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy	49
PRIORYTET II: Ochrona i świadome kształtowanie	50
krajobrazu kulturowego	50
PRIORYTET III - Badanie i dokumentacja dziedzictwa	51
kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości	51
15. INNE PRIORYTETY DOTYCZĄCE GMINY LINIA.	52
PRIORYTET I.....	52
Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego gminy	52
PRIORYTET II.....	53
Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	53
PRIORYTET III	54
Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.....	54

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY LINIA

NA LATA 2023- 2027

1. WSTĘP

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Dz.U. z 2003, Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami) nakłada na gminy obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Przyjęto wytyczne zawarte w poradniku metodycznym opracowanym przez Krajowy Ośrodek i Badań i Dokumentacji Zabytków pt. Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik Metodyczny- Warszawa 2009 r.

Podstawą do wykonania programu opieki nad zabytkami w gminie Linia było przede wszystkim sporządzenie kart gminnej ewidencji zabytków, które dały pogląd na stan i liczebność obiektów zabytkowych. W kartach rejestrowych Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku nie ma zapisu żadnego obiektu zabytkowego tejże gminy. Podstawą był wykaz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków zamieszczony na stronie Pomorskiego Konserwatora Zabytków.

Ewidencja ta była wykonywana ok. 15 lat temu. Zmiany zaszły przede wszystkim w nazwach ulic (wcześniej, w wielu wypadkach nie było nazw i w numeracji obiektów) oraz w ich wyglądzie. Część z nich została współcześnie znacznie przebudowana i tym samym straciła swoją wartość zabytku. Ewidencja Zabytków Gminy Linia jest w trakcie tworzenia.

Wszystkie obiekty z wykazu Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków wymagały osobistego oglądu autora tego opracowania. W większości właściciele wyrażali zgodę na zrobienie fotografii jak i ogląd. Jednak w niewielkim procencie nie zgadzano się.

Przedmiotem opracowania w tym przypadku jest dziedzictwo kulturowe pozostające w granicach administracyjnych gminy Linia.

Celem opracowania jest określenie podstawowych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami gminy Linia. Program Opieki nad zabytkami ma za zadanie inicjować, wspierać i koordynować prace z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniać a także promować ochronę dziedzictwa kulturowego tego terenu. Jest on także podstawą współpracy między samorządem gminy a właścicielami obiektów zabytkowych oraz Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Rozwijanie współpracy w kolejnych latach powinno przynieść społeczności gminy Linia wymierne korzyści w zachowaniu dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

Program opieki nad zabytkami jest dokumentem wymagającym cyklicznej aktualizacji. Niższe opracowanie powstało jako pierwsze i powinno być istotnym punktem odniesienia dla programów powstających na kolejne okresy czteroletnie, z koniecznymi zmianami, które będą uwzględniać nowe uwarunkowania prawne i administracyjne oraz zmieniające się warunki gospodarcze i społeczne. Program ten dotyczy lat 2023-2027.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY LINIA.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest **ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. z 2014r. , poz. 1446 z późniejszymi zmianami oraz Dz.U. 2022 poz.840).

3. UWARUNKOWANIE PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.

3.1 Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków.

Na podstawie art. 5, art. 6 ust.1 i art. 86 Konstytucji RP zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. „Rzeczpospolita Polska (...)strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym”

Według zapisów art. 4 rozdz. 1 ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej, działań mających na celu:

1. Zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie.
2. Zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków.
3. Udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków.
4. Przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę.
5. Kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków.
6. Uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z art. 5 powyższej ustawy opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

1. Naukowego badania i dokumentowania zabytku.
2. Prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku.
3. Zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie.

4. Korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.
5. Popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

W myśl art. 6 ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1. Zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji

2. Zabytki ruchome będące, w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami pieczęciami, odznakami, medalami i orderami
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 poz. 642 z późniejszymi zmianami),
- instrumentami muzycznymi
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji

Art. 6 ustawy mówi również, iż ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej. W ustawie znajdują się zapisy precyzujące formy ochrony zabytków.

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków - **Ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw** (Dz. U. z 2010 r., nr 75, poz. 474) rozszerzyła zakres form ochrony zabytków. Ustawa o ochronie zabytków z 23 lipca 2003 r. oraz Dz.U. 2022 poz. 840) określała następujące kategorie ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii
- utworzenie parku kulturowego
- oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw wprowadziła ochronę zabytków poprzez zapisy w **decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej**. Intencją ustawodawcy było usunięcie luki prawnej w sytuacji, gdy określony obszar nie posiadał obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego, a obiekty zabytkowe na tym terenie nie były chronione w inny sposób. Nowelizacja eliminuje sytuacje, w których podejmowano decyzje dotyczące obiektów zabytkowych, nie uwzględniając opinii konserwatorów wojewódzkich i powiatowych.

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków przewiduje także, że w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej, konieczne staje się uwzględnienie ochrony zabytków nieruchomości **wpisanych do rejestru zabytków** (wraz z ich otoczeniem) oraz zabytków **wpisanych do gminnej ewidencji zabytków**. **Zmienia to charakter gminnej ewidencji zabytków, która staje się dokumentem wiążącym prawnie.**

Ustawa zmienia także przepisy prawa budowlanego (art. 39 ust. 3), stwierdzając, że w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów ujętych w gminnej ewidencji zabytków (a nie tylko wpisanych do rejestru zabytków), pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje **właściwy organ w uzgodnieniu z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków**.

W dniu 10 lipca 2016 r. nastąpiła kolejna zmiana ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2016 r., poz. 1330), w której dodano nową **formę ochrony zabytków ruchomych w formie Listy Skarbów Dziedzictwa**, tworzonej i prowadzonej przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (obowiązuje od 25 listopada 2016 r.).

Ministerstwo Kultury i Sztuki w wykazie projektów poddawanych konsultacjom publicznym z dnia 27 lipca 2021r. przedstawiło projekt **ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw**.

3.2 Akty prawne dotyczące ochrony zabytków.

Ustawy

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.) – omówiona powyżej.

3.3 Zadania i kompetencje organów samorządowych w zakresie ochrony zabytków.

W Dzienniku Ustaw nr 16 poz. 95:

w art. 7. 1: Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

p-nkt 9 - kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

p-nkt 15 utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych. Chodzi tu zapewne m.in. o zabytki, które znajdują się pod opieką gminy Linia.

Najnowsze zadania i kompetencje samorządów zostały ogłoszone w Dz.U. 2022. 840 (wersja od 19.04.2022r. do 31.12.2023r.). W rozdziale 9: Organizacja organów ochrony zabytków – Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. W art. 89 wskazuje się, że tymi organami są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

W art.90 wymienione są szczegółowo zadania, które mają być wykonywane przez Generalnego Konserwatora.

W art. 91 określa się kto powołuje lub odwołuje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i jego zastępcę, jakie osoby mogą piastować to stanowisko i jakie zadania winni oni wykonywać.

W art.92 jest mowa o wojewódzkich urzędach ochrony zabytków i ich delegaturach a także powoływaniu i odwoływaniu kierowników delegatur jak i ich kompetencjach.

W art. 93 przedstawione są organy decyzyjne pierwszej instancji jak wojewódzki konserwator zabytków, dyrektor urzędu morskiego oraz dyrektor Biblioteki Narodowej w zależności od tego o jakiego rodzaju zabytek chodzi. Organem wyższego stopnia jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Organy i jednostki samorządu terytorialnego wykonują powyżej wymienione zadania wskazane w przepisach jako własne.

W Art. 94. [Zawiadomienie przez obwieszczenie] – cytuję:

„W postępowaniach administracyjnych dotyczących historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych, historycznych zespołów budowlanych oraz terenów, na których znajduje się znaczna ilość zabytków archeologicznych, strony tych postępowań mogą być zawiadamiane o decyzjach i innych czynnościach ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzkiego konserwatora zabytków przez obwieszczenie lub w inny zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości sposób publicznego ogłaszania.”

W Art. 95. którego tytuł brzmi: **Organy ochrony zabytków jako strony postępowań i oskarżyciele** – minister kultury w sprawach cywilnych, spornych, dotyczących ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego posiada uprawnienia prokuratora określone przepisami Kodeksu postępowania cywilnego.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

(t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 916 ze zm.). – w którym jest mowa o ochronie zabytkowej zieleni:

P-nkt 21 - Treny wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartej zabudowie lub miast, pełniące funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe oraz cmentarze, a także zieleń towarzysząca ulicom, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom oraz obiektom kolejowym i przemysłowym.

Prawa Ochrony Środowiska – Jedną z pierwszych jest Ustawa ogłoszona w Dz. U. 2001 Nr 62 poz. 627, która, powołując się na różnego rodzaju rozporządzenia, dyrektywy i ustawy Rady Europy, przedstawia w tym temacie przepisy dotyczące Polski. Ustawa określa zasady ochrony Środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju. W Przepisach ogólnych, w dziale I - Zakres obowiązywania ustawy Art. 1 jest następujący:

- 1) zasady ustalania:
  - a) warunków ochrony zasobów Środowiska,
  - b) warunków wprowadzania substancji lub energii do środowiska,
  - c) kosztów korzystania ze środowiska,
- 2) udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie,
- 3) udział społeczeństwa w postępowaniu w sprawie ochrony środowiska,
- 4) obowiązki organów administracji,
- 5) odpowiedzialność i sankcje.

W dziale VII - Ochrona środowiska w zagospodarowaniu przestrzennym i przy realizacji inwestycji w art. 71. - 1. Zasady zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska stanowią podstawę do sporządzania i aktualizacji koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Art. 47. W postępowaniu w sprawie oceny wpływu na środowiska określa się, analizuje oraz ocenia:

- 1) bezpośredni i pośredni wpływ danego przedsięwzięcia na:
  - a) środowisko oraz zdrowie i warunki życia ludzi,
  - b) dobra materialne,
  - c) dobra kultury,
  - d) wzajemne oddziaływanie między czynnikami, o których mowa w literaturze
  - e) dostępność do złóż kopalin,
- 2) możliwości oraz sposoby zapobiegania i ograniczania negatywnego oddziaływania na środowisko,
- 3) wymagany zakres monitoringu.

W dziale 4 -Ochrona powierzchni ziemi - w art. 101. - Ochrona powierzchni ziemi polega na zapewnieniu jak najlepszej jej jakości, w szczególności poprzez:

- 1) racjonalne gospodarowanie,
- 2) zachowanie wartości przyrodniczych,
- 3) zachowanie możliwości produkcyjnego wykorzystania,
- 4) ograniczanie zmian naturalnego ukształtowania,
- 5) utrzymanie jakości gleby i ziemi powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów,
- 6) doprowadzenie jakości gleby i ziemi co najmniej do wymaganych standardów, gdy nie są one dotrzymane,
- 7) zachowanie wartości kulturowych, z uwzględnieniem archeologicznych dóbr kultury.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

W rozdziale 1 – Przepisy ogólne- art.1. Art. 1. Zakres ustawy i zasady planowania i zagospodarowania przestrzennego - p-nkt 4 –

W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się zwłaszcza: **wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej**. Wyjaśnia także wszelkie sformułowania dotyczące tej ustawy.

W Art. 2. Ustawy – jeżeli jest mowa o ukształtowaniu przestrzeni, która tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia właściwy system w relacjach tj. wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno–gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno – estetyczne.

W p-ncie 16f) wyjaśnia co należy rozumieć przez „krajobraz priorytetowy” – Jest to krajobraz szczególnie cenny dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe. Wymaga on kryteriów zachowania lub określenia zasad i warunków jego kształtowania.

Art. 3. 1. – istotne dla niniejszego Programu jest kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej na terenie gminy, w tym uchwalanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z wyjątkiem morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej oraz terenów zamkniętych, należy do zadań własnych gminy.

Art. 5. Projekty planów zagospodarowania przestrzennego województwa, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sporządzają osoby, które mają uprawnienia w tym kierunku oraz ukończone studia z tą specjalnością.

Rozdział 2 w całości jest poświęcony planowaniu przestrzennemu w gminie.

W artykule 10 - tym punkt 3 jest mowa stanie środowiska, w tym stanie rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego; w p-ncie 4 określa się stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

W art.11 p-unkt 5c – akceptację planu zagospodarowania przestrzennego dokonuje wiele urzędów m.in. Konserwator Wojewódzki.

W Dz.U. z 1991 Nr 114 poz. 493 znajduje się ustawa z dnia 25 października 1991 r. o **organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej**. W rozdz. I – Przepisy ogólne - punkt 2 - Państwo sprawuje mecenat nad działalnością kulturalną polegający na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych, a także **opieki nad zabytkami i ochrony dziedzictwa narodowego** w Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o **działalności pożytku publicznego i o wolontariacie** w art. 4. 1. Sfera zadań publicznych obejmuje zadania w zakresie : p-ncie 13- **kulturę, sztukę, ochronę dóbr kultury i tradycji**.

Dz. U. 1995 Nr 16 poz. 78 - Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o **ochronie gruntów rolnych i leśnych** w Art. 34. jest mowa, że na gruntach, na których znajdują się **zabytki archeologiczne**, wojewódzki konserwator zabytków może określić, w drodze decyzji, zakres i sposób eksploatacji takich gruntów.

W ustawie o lasach, która została zawarta w Dz. U. 1991 Nr 101 poz. 444 z dnia 28 września 1991 r. w rozdz. 2-Gospodarka leśna – art.7 – p-nkt 3 jest mowa, że gospodarka leśna w lasach wpisanych do rejestru zabytków i w lasach, na terenie których znajdują się **zabytki archeologiczne** wpisane do rejestru zabytków, prowadzona jest w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, z uwzględnieniem przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

W Dz. U. 1997 Nr 5 poz. 24, z dnia 21 listopada 1996 r. znajduje się **ustawa o muzeach** gdzie w Art. 1. jest mowa, że muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała **ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości** o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów. Muzeum realizuje określone cele o czym mowa jest w art. 2. m.in.

w p-ncie 4: zabezpiecza i konserwuje zbiory oraz, w miarę możliwości, zabezpiecza zabytki archeologiczne nieruchome **oraz inne nieruchome obiekty kultury materialnej i przyrody**.

Ustawa o bibliotekach z dnia 27 czerwca 1997 r. zawarta w Dz. U. 1997 Nr 85 poz. 539:

Art. 3. 1. Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą **zachowaniu dziedzictwa narodowego**. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

W art. 6. 1. Zbiory bibliotek mające wyjątkową wartość i znaczenie dla dziedzictwa narodowego stanowią, w całości lub części, narodowy zasób biblioteczny.

W art. 6a.1. Materiały biblioteczne wchodzące w skład narodowego zasobu bibliotecznego, które nie stanowią zabytków w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840), nie mogą być wywożone za granicę na stałe, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 26 i art. 42 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (Dz. U. z 2019 r. poz. 1591), gdy wywóz odbywa się w wykonaniu prawomocnego wyroku nakazującego zwrot zagranicznego dobra kultury, o którym mowa w art. 18 ust. 1 tej ustawy, na terytorium państwa Unii Europejskiej albo na podstawie pozwoleń, o których mowa w art. 39 ust. 1 lub art. 43 ust. 1 tej ustawy.

W Dz. U. 1983 Nr 38 poz. 173 ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o **narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** jest mowa w art. 1, cytując:

„materiałami archiwalnymi wchodzącymi do narodowego zasobu archiwalnego, zwanymi dalej „materiałami archiwalnymi”, są wszelkiego rodzaju akta i dokumenty, korespondencja, dokumentacja finansowa, techniczna i statystyczna, mapy i plany, fotografie, filmy i mikrofilmy, nagrania dźwiękowe i wideofonowe, dokumenty elektroniczne w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2019 r. poz. 700, 730, 848, 1590 i 2294) oraz inna dokumentacja, bez względu na sposób jej wytworzenia, mająca znaczenie jako źródło informacji o wartości historycznej o działalności Państwa Polskiego, jego poszczególnych organów i innych państwowych jednostek organizacyjnych oraz o jego stosunkach z innymi państwami, o rozwoju życia społecznego i gospodarczego, o działalności organizacji o charakterze politycznym, społecznym i gospodarczym, zawodowym i wyznaniowym, o organizacji i rozwoju nauki, kultury i sztuki, a także o działalności jednostek samorządu terytorialnego i innych samorządowych jednostek organizacyjnych – powstała w przeszłości i powstająca współcześnie. Natomiast w art. 2. 1. określono, że narodowy zasób archiwalny służy nauce, kulturze, gospodarce narodowej oraz potrzebom obywateli.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 została przyjęta uchwałą nr 239 Rady ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. oraz zaktualizowana uchwałą nr 239 - 2012 r. poz. 252. Jest ona jedną z najważniejszych uchwał strategicznych ważnych dla Kraju. Koncepcja Została opracowana zgodnie z zapisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 roku. W Ustawie pokazano wizję zagospodarowania przestrzennego kraju na najbliższe dwadzieścia lat, cele i kierunki polityki zagospodarowania kraju służące jej realizacji oraz wskazano reguły oraz mechanizmy uzgodnień i wdrażania publicznych polityk rozwojowych mających istotny wpływ na przestrzeń kraju, zgodnie z wymogami prawa określono także wynikające z KPZK 2030 ustalenia i zalecenia dla przygotowywania planów zagospodarowania przestrzennego województw (PZPW) mających główny wpływ terytorialny. Tym samym KPZK 2030 ma wiele cech strategii ogólnorozwojowej, łącząc elementy zagospodarowania przestrzennego z uwarunkowaniami rozwoju społeczno- gospodarczego.

W punkcie 2.6. - Uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego - jest mowa o wartościach materialnych i niematerialnych, które są częścią współczesnego otoczenia. Dotyczy to nie tylko pojedynczych obiektów wraz z otaczającą ją przestrzenią, ale także zespołów. To wszystko w całości powinno podlegać badaniom i ochronie nawet jeżeli nie jest to widoczne na obszarze ziemi a szczególnie dotyczy to stanowisk archeologicznych. Obiekty te, aby uniknąć niszczeniu wartości czy też zaginięciu muszą podlegać ochronie, są one ważnym obrazem dziedzictwa narodowego istotnym także dla rozwoju kraju.

Celem polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest m.in. mowa o toczącym się w Polsce długoletnim cyklu merytorycznego określenia wartości i zakresu zabezpieczenia różnorodności dziedzictwa kulturowego, który powinien skutkować powstaniem krajowego i regionalnego wykazu – krajobrazów i obiektów o unikatowych wartościach

przyrodniczych, historycznych, archeologicznych, będących podstawą identyfikacji i promocji terytorium Polski i jej regionów. Skutkiem tego winno być upowszechnienie listy krajobrazów zagrożonych w postaci tzw. Czerwonej Księgi.

Gospodarowanie krajobrazami wymaga świadomości społecznej a co za tym idzie także zmiany systemu prawa w sprawowaniu opieki konserwatorskiej. Działania w tym zakresie mają odnosić się do najcenniejszych pod względem przyrodniczym i kulturowym krajobrazów naturalnych i historycznych, w tym układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz stanowisk archeologicznych.

Typologia obszarów funkcjonalnych –Obszary ochrony krajobrazów kulturowych - znajduje się zapis mówiący o zahamowaniu degradacji i ochronie niektórych obszarów środowiska kulturowego jak i utraty krajobrazów historycznych. Należy więc opracować metodologię, która będzie dotyczyć wartości przyrodniczych, krajobrazowych, niematerialnego dziedzictwa kulturowego danego regionu, w tym potencjalnych obszarów, na których mogą się znajdować zabytki archeologiczne. Należy stworzyć odpowiednie warunki do kreatywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do tych zasobów. Monitoring na podstawie listy obiektów i obszarów jest konieczny m.in. zasobów archeologicznych, które to należy zachować dla przyszłych pokoleń. Metodologia winna być opracowana przez zespół złożony z przedstawicieli ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, Generalnego Konserwatora Zabytków, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz środowisk naukowych. Obszary te zostaną wyodrębnione w planach zagospodarowania przestrzennego województw, powiatów i gmin.

Definicje – ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. (DZ. U. 2022.840)

Użyte w ustawie określenia oznaczają: (cytuję)

1)

zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo

minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;

2)

zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;

3)

zabytek ruchomy - rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;

4)

zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

5)

instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami - instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;

6)

prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;

7)

prace restauratorskie - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;

8)

roboty budowlane - roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;

9)

badania konserwatorskie - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych

technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;

10)

badania architektoniczne - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;

11)

badania archeologiczne - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;

12)

historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;

13)

historyczny zespół budowlany - powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;

14)

krajobraz kulturowy - postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;

15)

otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tj. Dz.

U. z 2021 r. poz. 1899 ze zm.). W art. 6. Ustawowe pojęcie celów publicznych w rozumieniu ustawy jest m.in. :

- w p-ncie 5 - opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2000 ze zm.). Ustawa z 1960r. stała się nieaktualna ze względu na zmiany społeczne i polityczne, tak więc na jej podstawie powstał aktualny zapis ogłoszony w Dzienniku Ustaw z 2022r. poz. 2000 i poz. 2185. Przepisy te w sposób ogólny dotyczą zabytków i ich ochrony.

Ustawa z 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (Dz. U. z 2019r. poz. 1591.)

- w p-ncie 2 wymienione są artykuły które nie obejmują poszczególnych akt.

Ustawa z 2017r. „określa organy właściwe do spraw restytucji dóbr kultury prowadzonej przez Rzeczpospolitą Polską na jej terytorium i za granicą, postępowanie z dobrami kultury wyprawdzonymi z naruszeniem prawa z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także organy właściwe do spraw restytucji prowadzonej w stosunku do dóbr kultury znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez państwa obce i cudzoziemców oraz postępowanie w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprawdzonych z naruszeniem prawa z terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej innego niż Rzeczpospolita Polska”

Natomiast ustawa zamieszczona w **Dz.U. z 2019r.** jest uzupełnieniem powyższej ustawy.

ROZPORZĄDZENIA

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259)- określa kształt i kolorystykę znaku oraz napis: „zabytek chroniony prawem”

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1304 ze zm.). W § 1 rozporządzenie określa tryb składania wniosków o przyznanie odznaki i jej kształt, kolorystykę oraz wymiary a także sposób jej wręczania i noszenia.

Odznaka jest w kolorze złotym i srebrnym. Jej właściciel otrzymuje też legitymację upoważniającą do noszenia tej odznaki.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 2 sierpnia 2018r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Liście Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 r., poz. 81).

Rozporządzenie określa tryb wydawania pozwoleń na prowadzenie różnego rodzaju prac konserwatorskich także w zależności od terenu, na którym te prace są prowadzone. Mowa jest także o zasadach „przemieszczeniem zabytku nieruchomego” a także ruchomego. Mowa jest także o sposobie wydawania wniosków i jakie elementy powinien zawierać ten wniosek.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę – niezgodne z prawem. (Dz. U. z 2021r. poz. 56) określa załącznik – rozporządzenie z 26. 05. 2011r. W § 1. Rozporządzenie określa sposób prowadzenia rejestru zabytków, krajowej ewidencji zabytków, wojewódzkich ewidencji zabytków, gminnych ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

Opisany jest szczegółowo sposób prowadzenia rejestrów, ewidencji zabytków oraz lista zabytków skradzionych lub wywiezionych

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 110). Rozporządzenie określa warunki i tryb udzielania oraz rozliczania dotacji na badania archeologiczne przy planowanych robotach budowlanych i robotach ziemnych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub objętych ochroną konserwatorską.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153). W § 1 jest mowa, że :

1. Ochrona zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem.

2. Przedsięwzięcia określone w ust. 1 są realizowane przez określone działania, które są wymienione w sposób szczegółowy.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzoru dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1470).

PRAWO MIĘDZYNARODOWE

Problematyka ochrony zabytków jako ważne zagadnienie dziedzictwa kulturowego znalazła swoje odbicie w konwencjach ratyfikowanych także przez Polskę. Są to:

- **Konwencja o ochronie dóbr kulturowych w razie konfliktu zbrojnego**

z 14 maja 1954 r. przyjęta na Konferencji Międzynarodowej w Hadze oraz Drugi Protokół z 26 marca 1999 r. o ochronie i poszanowaniu dóbr kultury w czasie konfliktów zbrojnych (błękitna tarcza).

- **Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego** z 16 listopada 1972 r. – zobowiązująca do ochrony, konserwacji, rewaloryzacji i przekazania przyszłym pokoleniom swojego dziedzictwa kulturowego.

- **Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego** z 16 stycznia 1972 r. (Dz.U. 1996r. nr 120 poz.564) stanowiąca, że dziedzictwo archeologiczne stanowi źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument działań historycznych i naukowych”. **Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego**, popularnie zwana **konwencją maltańską** – jest ona otwarta do podpisu pod auspicjami Rady Europy w Valletcie na Malcie 16 stycznia 1992. Konwencja weszła w życie 25 maja 1995, po uzyskaniu ratyfikacji przez cztery państwa. Obecnie stronami Konwencji jest 45 państw. Tekst Konwencji opracowany został na podstawie wcześniejszego dokumentu – **Karty Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym (zwanej Kartą Lozańską)**, przyjętej w roku 1990 przez Międzynarodową Radę do spraw Zabytków i Miejsc Zabytkowych (ICOMOS) na konferencji w Lozannie w Szwajcarii.

Konwencja zastąpiła wcześniejszą Europejską Konwencję o ochronie dziedzictwa archeologicznego, podpisaną w Londynie 6 maja 1969 r. W Polsce została podpisana 13 grudnia 1995 r. Zawiera ona następujące rozdziały ujęte w 18 artykułach :

Definicja dziedzictwa archeologicznego

Identyfikacja dziedzictwa oraz środków ochrony Zintegrowana konserwacja dziedzictwa archeologicznego: cyt-

„Każda Strona zobowiązuje się:

i) do podejmowania próby pogodzenia i połączenia odpowiednich potrzeb archeologicznych oraz planów zagospodarowania przestrzennego poprzez zapewnienie archeologom uczestnictwa:

a) w tworzeniu założeń planowania, ukierunkowanych na zapewnienie wyważonej strategii mającej na celu ochronę, konserwację i podniesienie wartości terenów o wartości archeologicznej,

b) na różnych etapach planów zagospodarowania przestrzennego,

ii) do zapewnienia, by archeolodzy, twórcy planów miejskich oraz regionalnych systematycznie konsultowali się w celu umożliwienia:

a) zmiany planów zagospodarowania, które mogą mieć niekorzystny wpływ na dziedzictwo archeologiczne,

b) zapewnienia właściwego czasu i środków na odpowiednie naukowe badania stanowisk w terenie i do publikacji wyników badań,

iii) do zapewnienia, by ocena wpływu na środowisko i wynikające z tego decyzje w pełni uwzględniały stanowiska archeologiczne oraz ich otoczenie,

iv) do zapewnienia - jeśli przedmioty dziedzictwa archeologicznego zostały znalezione podczas zagospodarowania terenu - ich konserwacji na miejscu, jeśli jest to możliwe,

v) do zapewnienia, by publiczne udostępnienie stanowisk archeologicznych, szczególnie jakiegokolwiek ustalenia organizacyjne, niezbędne do przyjmowania większej liczby osób zwiedzających, nie miało niekorzystnego wpływu na archeologiczny i naukowy charakter takich stanowisk i ich otoczenie.”

Następujące rozdziały to:

Finansowanie badań archeologicznych i konserwacji Zbieranie i rozpowszechnianie informacji naukowych Kształtowanie świadomości publicznej.

Zapobieganie niedozwolonemu obiegowi przedmiotów dziedzictwa archeologicznego.

Wzajemna pomoc techniczna i naukowa.

Kontrola stosowania niniejszej (poprawionej) konwencji.

Postanowienia końcowe

Należy podkreślić, że jednym z najistotniejszych postulatów konwencji – kluczowych dla ochrony dziedzictwa archeologicznego art. 4 p-nkt i, ii brzmiący następująco:

„każda Strona zobowiązuje się do stosowania środków fizycznej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniając, stosowanie do okoliczności:

i) nabycie lub ochronę przez organy państwowe, za pomocą innych odpowiednich środków, terenów mających stanowić rezerwat archeologiczny,

ii) konserwację i zachowanie dziedzictwa archeologicznego, jeżeli jest to możliwe na miejscu”

- Europejska konwencja krajobrazowa z 22 października 2000 r. – dotycząca wdrażania polityki ochrony krajobrazu, jako dziedzictwa kulturowego, zwracająca uwagę na współpracę na szczeblu regionalnym i lokalnym dotyczących krajobrazu transgranicznego.
- Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego z 20 października 2005 r. dotycząca ochrony różnorodności form wyrazu kulturowego tworzenia warunków rozwoju kultur i swobodnego oddziaływania na płaszczyźnie lokalnej, krajowej, międzynarodowej.
- Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z października 2003 r. ratyfikowana przez Polskę 8 lutego 2011 r.

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami są zbieżne z Programem Opieki nad Zabytkami Gminy Linia. Cele te wymienione są w przedstawionych poniżej dokumentach:

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 został przyjęty uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. ogłoszoną w Monitorze Polskim z dnia 11 września 2019 r. Poz. 808. W programie jest określona kwota na ochronę zabytków oraz wykonawca tego programu czyli Narodowy Instytut Dziedzictwa. Ponadto Program realizują: wojewódzcy konserwatorzy zabytków, dyrektorzy urzędów morskich, Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku oraz inne podmioty – w zależności od potrzeb. Nadzór nad realizacją Programu wykonuje Minister Kultury i Sztuki oraz Dziedzictwa Narodowego, który powołuje Koordynatora Programu.

Głównym realizatorem Programu jest Generalny Konserwator Zabytków. Omówiona jest realizacja wcześniejszego Programu na lata 2014- 2017. Część z nich jest aktualna i nadal stosowana.

Przy założeniu nowego Programu omówione jest tło instytucjonalno-prawne powstania Programu 2019–2022, cele i kierunki działania oraz zadania tegoż Programu. Głównym celem jest „Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami”. Będzie on realizowany przez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania. Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego:

1. Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego
2. Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami
3. Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego Każdy z tych celów ma określone w sposób szczegółowy określony kierunek działania jak np.:

- Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym
- Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym
- Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami
- Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego
- Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości
- Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami

Każdy z tych kierunków działania ma wytyczone zadania do realizacji. Określono także Plan finansowy Programu 2019–2022, który będzie prowadzony w ramach środków finansowych pochodzących z budżetu państwa.

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami ogłoszone w Dzienniku Ustaw Rady Ministrów z dnia 11września 2019r.

Uchwała nr 82 z dnia 13 sierpnia 2019r. ustanawia jako załącznik do uchwały Program Opieki na lata 2019- 2022. Program jest finansowany ze środków budżetu państwa z części 24 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego.

W uchwale jest mowa o ochronie, promocji i rozwoju dziedzictwa kulturowego i naturalnego natomiast celem szczegółowym jest zwiększenie atrakcyjności turystycznej miejsc o szczególnych walorach kulturowych i przyrodniczych, a tego w gminie Linia nie brakuje. W województwie pomorskim można wyróżnić szereg obszarów cennych przyrodniczo wymagających sieciowych działań służących podniesieniu ich atrakcyjności turystycznej. Zaliczają się do nich obszary peryferyjne: zachodnia i południowa część województwa, jak również dolina i delta Wisły oraz gminy nadmorskie. Obszary te posiadają liczne walory naturalne i kulturowe, które dzięki interwencji mogą stać się podstawą do kreowania nowej, odpowiadającej współczesnym potrzebom oferty turystycznej, a tym samym wzrostu lub stabilizacji zatrudnienia. Stan znacznej części pomorskich zasobów dziedzictwa kulturowego uniemożliwia jego turystyczne wykorzystanie. Dotyczy to zarówno budynków osadzonych w charakterystycznych dla województwa pomorskiego kontekstach krajobrazowych, jak i przestrzeni publicznych cennych układów urbanistycznych i ruralistycznych. Rozpoznawalne w skali światowej obszary i obiekty zabytkowe stanowią atrakcje turystyczne, których potencjał nadal nie jest w pełni wykorzystany. W wyniku interwencji stworzona zostanie kompleksowa, rozpoznawalna oferta turystyczna oparta na charakterystycznych walorach dziedzictwa kulturowego i naturalnego, w tym związanego z nadmorskim położeniem regionu. Odpowiednie wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego może przyczynić się do wzrostu zatrudnienia, jak również – poprzez dywersyfikację oferty turystycznej – bardziej zrównoważonego wykorzystania walorów środowiska naturalnego. Poprawie ulegnie również stan i dostępność obiektów i obszarów dziedzictwa kulturowego, a dzięki nadaniu im nowych funkcji, stworzone zostaną warunki dla rozwoju gospodarczego tych obszarów.

Bardzo ważną uchwałą dla ochrony zabytków jest też „**Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030**” Która to została ogłoszona 19 listopada 2020 r. w Dz. U. poz. 1060.

W obszarze 2: Kultura – Tożsamość i postawy obywatelskie są krytycznie przedstawione problemy w następujących rozdziałach:

- niewystarczający poziom czytelnictwa wśród Polaków oraz niewykorzystany potencjał i ważna rola bibliotek publicznych,
- niewystarczający poziom wykorzystania potencjału rozwojowego podmiotów działających w obszarze,
- braki w infrastrukturze archiwów państwowych oraz ich rola w procesach zarządzania dokumentacją,
- niska jakość oferty artystycznej dla najmłodszych oraz deficyty kompetencji kulturalnych,
- zły stan zabytków oraz niewykorzystany potencjał szlaków kulturowych,
- niewystarczający poziom ochrony zbiorów wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego,
- braki w infrastrukturze archiwów państwowych oraz ich rola w procesach zarządzania dokumentacją elektroniczną w administracji publicznej,
- brak spójnej i aktualnej krajowej koncepcji rozwoju cyfrowych zasobów kultury,
- rosnący potencjał muzeów w zakresie budowania kapitału społecznego,
- braki w obszarze budowania wyrazistego, spójnego i atrakcyjnego wizerunku Polski za granicą

Tradycja kulturowa, wraz z pamięcią zbiorową, budują podstawę dla formowania się więzi społecznych. Zabytki, będące jednym z podstawowych elementów dziedzictwa, stanowią wartość, z którą identyfikowały się tworzące je w minionych dziejach wspólnoty. W teraźniejszości zabytki mają w różnych aspektach tj. lokalnym, regionalnym, krajowym, społecznym, kulturowym i politycznym, kształtować solidarność społeczną i uwrażliwiać na dziedzictwo kulturowe.

Ponad 70% zarejestrowanych obiektów oceniono jako wykazujące objawy zniszczenia. Wiadą zatem wyraźnie, że skuteczne zachowanie dziedzictwa wymaga intensyfikacji działań realizowanych przez państwo w tej dziedzinie.

Przykładem może być tworzenie szlaków kulturowych na poziomie regionalnym i lokalnym co może wpływać na rozwój turystyki kulturalnej.

Szczególną formą ochrony zabytku jest uznanie przez Prezydenta RP jako Pomnika Historii. Obecnie lista obejmuje ponad 105 obiektów z czego większość znajduje się na obszarach o niekorzystnej sytuacji społeczno- ekonomicznej.

Diagnoza dla obszaru 3: kreatywność – potencjał kulturowy i kreatywny .

Charakterystyka sektorów kultury i kreatywnych.

Sektory kultury i kreatywne (SKK) stanowią istotny czynnik dynamizacji rozwoju społeczno-gospodarczego Polski i pobudzania innowacyjności. Zgodnie z metodologią GUS

obejmują one następujące dziedziny: dziedzictwo kulturowe, biblioteki i archiwa, książki i prasa, sztuki wizualne, sztuki performatywne, sztuki audiowizualne i multimedia, architektura, reklama, edukacja artystyczna, rękodzieło artystyczne

Rozwój Turystyki Kulturowej to projekt, który ma na celu realizację działań systemowych dotyczących zabytków znajdujących się na szlakach kulturowych i uznanych za Pomniki Historii, w tym dofinansowanie prac konserwatorskich oraz projektów wspierających proces upowszechniania dziedzictwa kulturowego i jego wartości, a także aktywizujących zaangażowanie społeczne w proces ochrony i opieki nad zabytkami.

W tabeli „Wskaźniki i trendy rozwojowe” – Cel 2- Wydatki z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w przeliczeniu na 1 mieszkańca), podano przybliżoną kwotę przeznaczoną na zabytki a więc:

86,72 zł (2017r.), w 2025 r. 95 zł a docelowo w 2030r. 100 zł.

Wartość dodana generowana przez przedsiębiorstwa zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych (w przeliczeniu na 1 podmiot) (GUS) wynosiła w 2016r.- 218,7 tys. zł, w 2025r. – 201,6 zł a wartość docelowa w 2030r.- 275 tys.

5. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU

5.1 Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030

W rozdziale - Cel operacyjny 2.3. Kapitał społeczny - Przesłanki realizacji:

1. Wyróżnikiem województwa pomorskiego jest bogactwo różnorodności, przede wszystkim w wymiarze **kulturowym, etnicznym, historycznym i społecznym**. Bazą do budowania kapitału społecznego powinna być zatem otwartość, wynikająca w szczególności z tożsamości regionalnej i lokalnej czerpiącej z dziedzictwa Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław i innych części regionu oraz tradycji kresowych, morskich, historycznych i solidarnościowych. Swoistą marką Pomorza jest także zakorzenienie w regionalnej społeczności postaw wolnościowych, samorządowych, oddolnych i obywatelskich. Atutem regionu są również: potencjał doświadczenia i wiedzy seniorów oraz aktywność i wykształcenie mieszkanków i mieszkańców.

2. Kluczowym elementem procesu wzmocnienia kapitału społecznego regionu jest jego potencjał kulturowy, budujący poczucie lokalnej, regionalnej, narodowej i europejskiej tożsamości. Widoczne są jednakże deficyty w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego.

Region charakteryzuje się dużą różnorodnością kulturową, bogatym dziedzictwem materialnym i niematerialnym oraz tradycjami morskimi. Znaczny potencjał tkwi przede wszystkim w obiektach dziedzictwa kulturowego.

Działania na różnych szczeblach administracji, w ramach ochrony zabytków i opieki nad zabytkami dotyczą przede wszystkim zahamowania procesów ich degradacji i poprawy stanu funkcjonowania, przy czym skala działań, w stosunku do potrzeb, jest niewystarczająca.

1. Łączna kwota środków na realizację Programu w całym okresie jego realizacji wynosi 25 617 089 zł. § 3. 1. Program realizuje jako podmiot wiodący Narodowy Instytut Dziedzictwa.
2. Program realizują ponadto: wojewódzcy konserwatorzy zabytków, dyrektorzy urzędów morskich, Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku oraz inne podmioty – w zależności od potrzeb.
3. Realizację Programu koordynuje oraz sprawuje nad nią nadzór minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przez powołanego przez siebie Koordynatora Programu.
4. Uchwała wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia na lata 2019- 2022.
5. Ważnym dokumentem jest też Uzupelnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020.

Program rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych oraz rozwój kolekcji muzealnych. Zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego, kompleksowa rewaloryzacja zabytków, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.

Priorytet drugi programu koncentruje się natomiast na zadaniach związanych z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków, ruchów artystycznych, ludowych, krytyków sztuki oraz osób zajmujących się ochroną dziedzictwa kulturowego w celu realizacji zadań twórczych i pomoc w karierze artystycznej.

5.2 Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego i Powiatu Wejherowskiego

Opracowanie Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 (SRWP 2030) rozpoczął Sejmik Województwa Pomorskiego przyjmując, w dniu 28 stycznia 2019 r., Uchwałę Nr 51/V/19 w sprawie określenia zasad, trybu i harmonogramu opracowania SRWP 2030. W dniu 31 stycznia 2020 r., uchwałą nr 99/118/20, Zarząd Województwa Pomorskiego przyjął projekt SRWP 2030. Projekt ten został opracowany z uwzględnieniem w szczególności:

1. Skali i kierunków zmian sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie i kraju, a także wyzwań rozwojowych stojących przed województwem pomorskim.
2. Procesów zachodzących w otoczeniu województwa w wymiarze globalnym, europejskim, bałtyckim i krajowym.

3. Polityki przestrzennej województwa wskazanej w planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030 (PZPWP 2030) przyjętym Uchwałą Nr 318/XXX/2016 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.

4. Doświadczeń wynikających z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, w tym rekomendacji zawartych w informacji o postępach realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, przyjętej uchwałą nr 1280/105/19 ZWP z dnia 19 grudnia 2019 r.

5. Systemu prowadzenia polityki rozwoju kraju oraz legislacji Unii Europejskiej (UE), w ww. projekcie prowadzone były wielotorowo, przy udziale ponad 60 ekspertów reprezentujących wszystkie kluczowe obszary polityki rozwoju oraz z wykorzystaniem głosu płynącego z czterech subregionów województwa (chojnickiego, słupskiego, nadwiślańskiego i metropolitalnego), które pracowały w formule Subregionalnych Zespołów Roboczych (SZR), stanowiących reprezentację samorządów lokalnych, partnerów społeczno-gospodarczych, w tym organizacji pozarządowych (NGO) oraz środowiska akademickiego. Kolejnym etapem prac były konsultacje społeczne, które trwały 152 dni (od 31 stycznia do 30 czerwca 2020 r.). W ich ramach zgłoszono ponad 1 300 uwag horyzontalnych i szczegółowych w formie 92 opinii pisemnych złożonych przez instytucje publiczne, sektor pozarządowy, przedsiębiorstwa, uczelnie oraz osoby prywatne. Odbyła się także wstępna debata na forum Sejmiku Województwa Pomorskiego. Zarząd Województwa Pomorskiego przyjął Raport z przebiegu konsultacji społecznych projektu SRWP 2030 uchwałą nr 669/168/20 z dnia 30 lipca 2020 r., a następnie uchwałą nr 914/190/20 z dnia 15 października 2020 r. kolejny projekt Strategii. Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, odbyły się konsultacje społeczne projektu Strategii wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, które trwały od 25 listopada do 23 grudnia 2020 r. Zarząd Województwa Pomorskiego w dniu 4 lutego 2021 r. uchwałą nr 107/221/21 przyjął projekt Strategii uwzględniający wnioski wynikające ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Projekt Strategii podlegał uprzedniej ewaluacji skuteczności i efektywności realizacji projektu SRWP 2030, w ramach której sformułowano rekomendacje i zalecenia. Projekt Strategii uzyskał pozytywną opinię ministra właściwego ds. funduszy i polityki regionalnej w zakresie zgodności ze średniookresową strategią rozwoju.

5.3 Strategia Rozwoju Powiatu Wejherowskiego – 2021-2030

Uchwałą nr VI/XXIII/344/21 Rady Powiatu Wejherowskiego z dnia 3 września przyjęto powyższy dokument. W rozdziale poświęconym „Kulturze i organizacjom pozarządowym” gdzie jest mowa o ochronie zabytków poprzez wspieranie ich właścicieli i zapewnienie im warunków do naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, a także zabezpieczenie i utrzymanie zabytku i otoczenia w dobrej kondycji, zachowanie jego wartości i popularyzowanie wiedzy na temat zabytku między innymi przez wsparcie finansowe. W latach 2016 – 2020 wartość dotacji opiewała na kwotę 1 113 900 zł.

5.4 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego

„Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030” jest bardzo obszernym załącznikiem nr 1 do uchwały nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016.

W p-ncie 3.14 - Środowisko kulturowe i jego ochrona znajdujemy:

Obszary i obiekty zabytkowe - Województwo charakteryzuje zróżnicowanie form i intensywności występowania obiektów dziedzictwa kulturowego.

Na terenie województwa znajduje się 568 zabytków archeologicznych (ujętych w rejestrze zabytków), wśród których można wyróżnić 122 grodzisk, 2 stanowiska obrzędowe, 190 zespołów osadniczych, 2 miasta, 3 pozostałości budynków, 64 groby o własnej formie terenowej, 170 grobów płaskich i 13 obiektów gospodarczych. Wymieniono obszary gdzie te obiekty się znajdują.

W Wojewódzkim Rejestrze Zabytków (nieruchomych - stan na 24 luty 2023r.) znajdowało się 2064 obiektów, wpisanych pod nr 1 - 2002.

W rozdziale- **Potrzeby i wyzwania**. Ochrona oraz utrzymanie walorów środowiska kulturowego regionu, szczególnie ważna w kontekście wzrastającej presji inwestycyjnej, wiąże się z koniecznością zapewnienia warunków dla trwałego zachowania, zagospodarowania i utrzymania zabytkowych krajobrazów kulturowych oraz zespołów zabytków poprzez:

- 1) przywracanie historycznych zespołów staromiejskich oraz układów wiejskich;
- 2) odnowę zabytkowych obiektów wraz z adaptowaniem do nowych funkcji;
- 3) kompleksową odbudowę zdegradowanych zespołów zabytkowych w obszarach historycznych centrów miast i wsi, złoża rezydencjonalnych, terenów zielonych, w tym założeń parkowych, alei, szpalerów oraz nieużytkowanych kościołów i cmentarzy;
- 4) przeciwdziałanie dewastacji zabytków techniki, przemysłu oraz stanowisk archeologicznych;
- 5) promowanie i oznaczenie w terenie historycznych miejsc pamięci;
- 6) rozwój nowych form obszarowej ochrony krajobrazu kulturowego, w tym zwłaszcza systemu parków kulturowych;
- 7) zabezpieczenie i prace konserwatorskie przy obiektach archeologicznych o własnej formie terenowej

Dostrzega się także potrzebę określenia pomorskiej listy zabytków nieruchomych (obiektów, układów przestrzennych zabytkowych, krajobrazów kulturowych), które z uwagi na ponadregionalne znaczenie, duże wartości historyczne, naukowe i artystyczne oraz znaczenie dla polskiego dziedzictwa kulturowego i świadomości społecznej mogą zostać uznane za pomnik historii oraz określenia tych obszarów krajobrazu kulturowego regionu, które z uwagi na swoje wartości historyczne mają istotne znaczenie dla zachowania krajobrazu kulturowego regionu i jego tożsamości i powinny podlegać ochronie, np. w formie parków kulturowych.

5.5 Program Opieki Nad Zabytkami Województwa Pomorskiego 2030

Podczas XXXVIII sesji sejmiku, która odbyła się 29 listopada 2021 r. radni podjęli uchwałę w sprawie Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie pomorskim na lata 2021-2024. Dokument ten został przyjęty jednogłośnie.

Program opisuje najważniejsze cele i kierunki działań w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami zaplanowane na najbliższe 4 lata. Będą to zarówno działania administracyjne, jak i działania edukacyjne i promocyjne. Mają być one realizowane przez samorząd województwa pomorskiego oraz jego jednostki organizacyjne: Pomorskie Biuro Planowania Regionalnego, Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych oraz pomorskie muzea.

W dokumencie tym wymienia się przede wszystkim wsparcie konserwacji i renowacji obiektów charakterystycznych dla regionu, w tym elementów dziedzictwa morskiego, zabytków architektury sakralnej (kościół, klasztorów czy cmentarzy), zespołów dworskich i pałacowych, parków i ogrodów. Równie ważne będzie wykonywanie specjalistycznych opracowań, inwentaryzacji oraz ekspertyz, a także montaż specjalistycznych instalacji zabezpieczających obiekty zabytkowe i muzealia przed pożarem, zniszczeniem lub kradzieżą.

Natomiast w ramach działań edukacyjnych i promocyjnych przewidziano np. organizowanie konferencji, wystaw, przedstawień, festiwali i konkursów, i oznakowanie szlaków kulturowych oraz wspieranie lokalnych organizacji kultury regionalne tradycje i obyczaje oraz upamiętniających wydarzenia i postacie historyczne.

5.6 Ocalone Dziedzictwo Regionu

Przyjęty przez sejmik dokument stanowi kontynuację poprzednich trzech programów opieki nad zabytkami wojew. pomorskiego, realizowanych od 2007r. Do tej pory dzięki dotacjom z budżetu samorządu województwa ocalono i pozostawiono dla kolejnych pokoleń wiele przykładów obiektów stanowiących pomorskie dziedzictwo.

W obiektach sakralnych naszego regionu przeprowadzono konserwacje zabytkowego wyposażenia, w tym ołtarzy, organów, obrazów i malowideł ściennych, a także renowacje wnętrza czy remont dachów świątyń.

Wśród przykładów dotyczących obiektów świeckich dofinansowano m.in. prace budowlano-konserwatorskie domów podcieniowych na Żuławach, drewnianych chałup i dworów na Kaszubach oraz rekonstrukcję polichromii jednej z kamienic w Gniewie.

Przykłady obiektów zabytkowych, które uzyskały dotacje z budżetu samorządu województwa pomorskiego w latach 2007-2021:

- Kościół pw. Św. Jadwigi królowej w Kmiecinie (gm. Nowy Dwór Gdański)
- Ołtarz główny w kościele pw. Świętych Piotra i Pawła w Mątowach wielkich (gm. Miłoradz)
- Ławy z kościoła pw. Znalezienia krzyża świętego w Krzywym kole (gm. Suchy Dąb)
- Polichromie w prezbiterium kościoła pw. Św. Barbary w Kokoszkowych (gm. Starogard Gdański)

- Remont domu podcieniowego w Orłowie (gm. Nowy Dwór Gdański)
- Budynek mieszkalny z zagrody skansenowskiej w Łączyńskiej Hucie (gm. Chmielno)
- Kościół Parafialny pw. św. Antoniego w Smażynie – neogotycki kościół z roku 1865, dawniej ewangelicki

5.7 Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Wejherowskiego

Rada Powiatu Wejherowskiego przyjęła uchwałą nr V/XIV/148/15 program opieki nad zabytkami, który jest kompatybilny z gminnym programem gminy Linia.

Opracowanie powiatowego programu opieki nad zabytkami wykonała p. mgr Jolanta Piórkowska. Prezentowany program powiatu wejherowskiego obejmuje lata 2016-2019 i nadal obowiązuje. Składa się z czterech części przewidzianych w wytycznych, zawartych w poradniku metodycznym opracowanym przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków pt. „Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik Metodyczny”- Warszawa 2008 r. Pierwsza część zawiera omówienie uwarunkowań prawnych, wynikających z obowiązujących ustaw związanych z ochroną zabytków oraz rozpatrzenie zgodności programu opieki nad zabytkami powiatu wejherowskiego z podstawowymi dokumentami na poziomie kraju, województwa i powiatu. W części drugiej zaprezentowano zasoby kulturowe, z próbą charakterystyki poszczególnych grup zabytków, w tym układów przestrzennych urbanistycznych i ruralistycznych, obiektów sakralnych, budownictwa miejskiego i wiejskiego, zabytków techniki oraz przemysłu, a także zieleni komponowanej. Trzecia część przedstawia zadania powiatu podejmowane zarówno przez samorząd powiatowy, jak i jednostki podległe oraz inne podmioty, w oparciu o rozpoznanie obszarów ich aktywności, potrzeb społecznych w tej dziedzinie i celowość kontynuacji zadań. Część czwarta opracowania dotyczy możliwości finansowania zadań oraz monitoringu wdrażania tego dokumentu, bowiem efekty obecnego dokumentu powinny być brane pod uwagę przy opracowywaniu kolejnych edycji programów. Prezentowany program stanowi dokument strategiczny, który pozwoli ocenić zasób dziedzictwa kulturowego powiatu, wskazać najważniejsze elementy wymagające ochrony, a także opracować aktualny plan działań w tym zakresie. Jego podstawowy cel określono jako ochronę i kształtowanie dziedzictwa kulturowego powiatu wejherowskiego, toteż znajdziemy w nim najważniejsze zagadnienia istotne dla wyznaczenia dziedzictwu kulturowemu ważnej funkcji w życiu społecznym. Z jednej strony będzie to podnoszenie świadomości społeczeństwa co do znaczenia dorobku poprzednich pokoleń w życiu współczesnym, z drugiej rola inicjatyw lokalnych w zakresie ochrony materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Najnowszy Program opieki nad zabytkami powiatu wejherowskiego na lata 2022- 25 został pozytywnie zaopiniowany przez Pomorskiego Konserwatora Zabytków (znak pisma: RD.5120.7.2023.MG z dnia 27.02.2023r.). Zgodnie z informacją z Wydziału Kultury Starostwa Powiatowego w Wejherowie nie jest udostępniany w chwili obecnej a będzie dopiero po akceptacji uchwałą Rady Powiatu, która odbędzie się 16 czerwca tegoż roku.

6. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Ważnym dokumentem jest Strategia Rozwoju Gminy Linia na lata 2015- 2022.

Gmina Linia posiada korzystne położenie komunikacyjne z resztą powiatu, leży w bliskim sąsiedztwie z Bałtykiem, dużą lesistością obszaru, atrakcyjnymi zbiornikami słodkowodnymi, siecią zabytków oraz gminnych instytucji publicznych z zakresu kultury, sportu i rekreacji.

Głównym walorem Gminy Linia jest czyste środowisko, bogaty krajobraz i wyśmienite warunki do odpoczynku z dala od zgiełku miast i przepełnionych turystami młodych wsi letniskowych. Od południa gmina graniczy z kompleksem Lasów Mirachowskich oraz ciągiem jezior, zwanych „Jeziorami Potęgowskimi”. Ze wschodu na zachód przez teren gminy przepływa rzeka Łeba, która w pobliżu Tłuczewa wchodzi w swój odcinek przełomowy. Dogodne warunki środowiska przyrodniczego występowały na tym terenie już w czasach prehistorycznych, co sprzyjało rozwojowi osadnictwa w czasach pradziejowych i okresie wczesnego średniowiecza. Pierwsze ślady działalności człowieka na terenie Gminy Linia datowane są na epokę kamienia (III tys. p.n.e.). Charakterystycznym elementem krajobrazu Gminy Linia jest występowanie licznych jezior polodowcowych. Do największych i najpiękniejszych jezior zaliczamy:

Jeziro Potęgowskie, Jezero Strzecz, Miłoszewskie, Lewinko. Warto wspomnieć o małym, ale przepięknym Jeziorze Morzyc i jeziorkach w Niepoczółowicach. Znajdują się tu niezwykle zespoły przyrodniczo- krajobrazowe: Rynna Potęgowska, Dolina Łeby w Kaszubskim Parku Krajobrazowym, ciąg moren czołowych w okolicach Głodnicy, Dolinę Bolszewki w Smażynie, Wysoczyznę Miłoszewską, Rynnę Miłoszowską.

W jednym z rozdziałów – „Turystyka, obszary chronione i zabytki” w zwięzły sposób przedstawia atrakcje gminy, szczególnie przyrodnicze i wymienia ważne zabytki na tym terenie.

Istotnym dokumentem jest **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Linia – aktualizacja 2008r.**

We wstępie jest mowa o tym co uwzględnia się w takim dokumencie, zgodnie z Art. 10 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, m.in.

W p-ncie 3) stan środowiska, w tym stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.

W p-ncie 4 stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

W p-ncie 6 – ochrona środowiska kulturowego. Warto zacytować tu cały akapit z tegoż studium:

„Teren gminy zlokalizowany jest w regionie historyczno-kulturowym Ziemi Kartuskiej, obszarze o najwyższej, ponadregionalnej randze i wybitnych walorach dziedzictwa kulturowego.”

Ustalenia i wnioski:

Plan wskazuje na potrzebę podejmowania i prowadzenia działań dla utrwalenia wielokulturowej tożsamości historycznej regionu z zachowaniem lokalnych odrębności oraz wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu rozwoju gospodarczego i promocji województwa, poprzez:

- ochronę tożsamości kulturowej miejsca w drodze objęcia ochroną obszarów zabudowy w sąsiedztwie wartościowych zespołów przestrzennych i ich dekompozycję przestrzenną, pozwalającą na wyeksponowanie wartościowych cech zespołów,
- zachowanie historycznego układu osadniczego oraz związków z drogami lądowymi i wodami,
- łączenie ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego poprzez ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem architektonicznym, zachowanie i odtwarzanie dawnych układów i funkcji terenów zielonych w ich pierwotnym kształcie wraz z infrastrukturą, rewaloryzację parków pod kątem zwiększenia ich atrakcyjności jako miejsc wypoczynku,
- zachowanie i utworzenie warunków ekspozycji panoram widokowych z tras komunikacyjnych na szczególnie interesujące obiekty krajobrazowe, określenie w miejscowych dokumentach planistycznych zasad zagospodarowania punktów widokowych i ochrony panoram widokowych,
- ochronę istniejących panoram widokowych, w tym zakaz wznoszenia budynków i budowli przesłaniających ekspozycję krajobrazową z punktów widokowych oraz wprowadzenia zieleni wysokiej,
- likwidację bądź neutralizację widokową wszelkich elementów obniżających walory krajobrazowe – wprowadzenie zieleni w otoczeniu osiedli i obiektów rekreacyjnych w zakresie podnoszącym walory krajobrazu (maskowanie).

7. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW ORAZ ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY LINIA

7.1 Historia Obszaru Gminy - Krajobraz Kulturowy

Najwcześniejsze badania archeologiczne wykonane w latach pięćdziesiątych na terenie obszaru gminy Linia przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku. Z historycznych przekazów

dziejów ziemi lińskiej i przeprowadzonych badań przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku w latach pięćdziesiątych wynika, że tereny te były zasiedlone już w okresie 1200-125 p.n.e. Potwierdzają to zbadane stanowiska kilku cmentarzysk kultury łużyckiej i wschodnio-pomorskiej. W tym czasie na terenie Gminy Linia jest 14 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków. Pozostałe badania wykonano w latach 70-tych XX w., których rezultat otrzymano z Działu Archeologii Pomorskiego Konserwatora Zabytków. Materiały załączone są na końcu tego opracowania.

Gmina Linia znajduje się około 35 km na południowy zachód od Wejherowa i około 18 km na południowy wschód od Lęborka w woj. pomorskim. Jej część, a szczególnie od str. południowej jest fragmentem północno – zachodniego Kaszubskiego Parku Krajozobrazowego. Posiada kilka pięknych jezior w nietypowej rynnie polodowcowej, zaś Jeziora Potęgowskie stanowią główny zbiornik wodny tego obszaru.

Pozostałe Jeziora to Morzyc, Miłoszewskie, Strzecz, Lewinko i liczne jeziora występujące w Niepoczolowicach.

Obfitość i różnorodność ryb w niezanieczyszczonych wodach tych jezior zadowoli niejednego wędkarza czy turystę. Amatorzy pstrąga również znajdą miejsce dla siebie, gdyż przez środek gminy przepływa rzeka Łeba. Rzeźba terenu jak i budowa geologiczna obrzeża jezior, czy rzeki Łeby stanowią o niezwykle malowniczym, a także urokliwym dziele natury. Bogate w zwierzynę i runo leśne rozciągające się przestrzenie lasów z widokowym wzniesieniem „Szczelina Lechicka”, także stanowią o ekologicznej enklawie, której urozmaicony relief, woda, czyste powietrze i sama przyroda zapraszają tu na wypoczynek stacjonarny lub turystyczno-krajoznawczy, do którego zachęcają ciekawe trasy spacerów lub rowerowych wypadów. Kolejny punkt widokowy położony jest w Miłoszewie, z którego rozciąga się panorama na dolinę rzeki Łeba i J. Miłoszewskie. Dobrze rozwinięta sieć dróg o niskim obciążeniu ruchem samochodowym, stwarza dogodne warunki do turystyki rowerowej. Ponadto akweny czystych wód, jezior i rzeki Łeby z uroczym widokiem Zielonego Dworu w pradolinie jej koryta zachęcają do wędkarskiego sportu oraz urządzania spływów kajakowych dających wiele atrakcyjnych przeżyć.

Gmina Linia jest jedną z najbardziej malowniczych gmin na Kaszubach o dużych walorach turystycznych i możliwościach rozwoju agroturystyki. Z historycznych przekazów dziejów ziemi lińskiej i przeprowadzonych badań przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku w latach pięćdziesiątych wynika, że tereny te były zasiedlone już w okresie 1200-125 p.n.e. Potwierdzają to zbadane stanowiska kilku cmentarzysk kultury łużyckiej i wschodnio-pomorskiej. Aktualnie dokonano ważnego odkrycia archeologicznego na terenie Gminy Linia – cmentarzysko kurhanowe w Lewinie, nad którym prowadzono badania od 2004 r. przez ekipę z Zakładu Antropologii Historycznej UM i Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Charakterystyczne są dla niego prostokątna podstawa i tworzące lico kurhanu, zewnętrzne obstawy kamienne, zbudowane z dużych głazów narzutowych.

Podstawową formą gospodarki gminy Linia jest rolnictwo indywidualne. Jednak ze względu na słabą jakość gleby, rozdrobnienie, forma gospodarki rolnej będzie musiała w najbliższych latach ulec zmianie.

90% mieszkańców gminy posiada wodę z wodociągów gminnych. Zakończono prace nad budową sieci wodociągowej z przyłączami w miejscowości Osiek. W Tłuczewie funkcjonuje oczyszczalnia ścieków. Skanalizowana jest Linia, Tłuczewo, Strzecz i Niepoczółwice.

7.2 Układ Ruralistyczne i Urbanistyczne Gminy Linia

Niestety w większości nie zachowały się żadne ślady po układach wsi w gminie Linia. Istnieją jednak wyjątki. Oto przykłady układów, które się zachowały. (w tekście poniżej znajdują się też mapki dawnych układów)

Zabytkowa zabudowa poszczególnych wsi jest rozproszona i pochodzi z końca XIX w. i okresu sprzed II wojny światowej. Cechą charakterystyczną i typową jest położenie wsi przy rzekach jak np. rzeką Bolszewką czy Łebą oraz jeziorach. (uwzględniono mapy archiwalne – Masstisch Blatt)

Architektura i budownictwo.

Na terenie gminy zachowało się niezbyt dużo domów w swojej zabytkowej formie. Część z nich jest przebudowana przez właścicieli i mieszkańców gminy. Wykaz i ich opis został uwidoczniiony w Gminnej Ewidencji Zabytków czyli w kartach adresowych zabytku nieruchomego.

Obiekty sakralne.

Kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Linii z lat 20-ch XX w., z interesującą polichromią i mozaiką umieszczoną w prezbiterium, która nie jest tematem niniejszego opracowania. Bryła kościoła z lat 70tych XX w. została zachowana.

Kapliczki.

Niepoczółowice – kapliczka z 1931r. oraz w Liniu przy domu Długa 52. Obiekty są zadbane i zachowane w swojej pierwotnej formie.

Obiekty rezydencjonalne.

Dwór w Miłoszewie – elewacje wymagają remontu.

Dwór w Osieku z lat 20tych XX w.

Zespół dworsko -ogrodowy w Pobłociu z 2 poł. XIX w.

Obiekty użyteczności publicznej – brak

Obiekty obronne – brak

Zabytki techniki

Młyn w Smażynie nr 6

Młyn w Tłuczewie nr 5a nad rzeką Łebą oraz przepust młyński

Cmentarze

Linia – Długa 18 a - cmentarz parafialny – katolicki wokół kościoła pw. Serca Jezusowego – nie istnieje.

Linia – Długa/ Spokojna - cmentarz katolicki

Niepoczółowice – dawny cmentarz ewangelicki przy ul. Sportowej

Osiek – ślad po dawnym cmentarzu ewangelickim

Parki

Oprócz wymienionego Kaszubskiego Parku Krajobrazowego nie zachowały się żadne ogrody.

Miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne oraz działalność wybitnych osobistości lub instytucji - nie zachowały się.

Muzea – brak

Głównym walorem gminy Linia jest krajobraz i możliwości turystyczne tego obszaru.

Gmina Linia leży około 35 km na południowy zachód od Wejherowa i około 18 km na południowy wschód od Lęborka. Sąsiaduje z sześcioma gminami, do których zaliczamy: gminę Cewice, Kartuzy, Luzino, Łęczycę, Sierakowice i Szemud.

Istotnym walorem gminy jest czyste środowisko i wyśmienite warunki do wypoczynku z dala od zgiełku miast i przepełnionych turystami młodych wsi letniskowych. Od południa gmina graniczy z kompleksem Lasów Mirachowskich oraz ciągiem jezior, zwanych „Jeziorami Potęgowskimi”. Ze wschodu na zachód przez teren gminy przepływa rzeka Łeba, która w pobliżu Tłuczewa wchodzi w swój odcinek przełomowy.

Rzeka Łeba, przepływająca przez gminę ma miejscami charakter rzeki górskiej, wspaniale nadaje się do organizowania spływów kajakowych, a dobrze rozwinięta sieć dróg o niskim obciążeniu ruchem samochodowym stwarza dogodne warunki dla turystyki rowerowej.

Jeziora i las to charakterystyczne elementy wpisane w kaszubski krajobraz Gminy Linia. Jest tu mnóstwo pól, łąk, ponieważ jest to gmina typowo rolnicza, w znacznym stopniu przeważają drobne gospodarstwa rolne. Dlatego też zachowana jest równowaga w naturze. Obserwując przyrodę można zobaczyć piękne krajobrazy oraz niezwykle zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: Rynna Potęgowska, Dolina Łeby w Kaszubskim Parku Krajobrazowym. Ponadto wyróżniamy jeszcze ciąg moren czołowych w okolicach Głodnicy, Dolinę Bolszewki w Smażynie, Wysoczyznę Miłoszewską, tereny poprzeplatane zagajnikami, łąkami i uroczymi jeziorkami oraz bagienkami, Rynnę Miłoszowską, a także położone w okolicy w centrum wsi Jezioro Strzecz oraz widoki na tajemniczą zatokę Jeziora Lewinko. Warto również pamiętać o małym, ale przepięknym Jeziorze Morzyc.

Można na tym terenie dostrzec niezwykłą osobliwość fauny i flory. O tym świadczy fakt, że znaczna część obszaru gminy, bo aż 60% podlega prawnej ochronie, ponieważ wchodzi w skład Kaszubskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny. Można spotkać na terenie gminy żurawie, które są także objęte ochroną prawną.

Dawne nazwy miejscowości gminy Linia:

Lewino – Leuino

Lewinko –

Linia – Linda, – pochodzenie od słowa len

Miłoszewo – Miloschow, od Miłosz

Niepoczolowice – Wahlendorf, Niepoczlowitz od Niepoczol

Osiek – Ossek, Osseck – od lasu wysieczzonego czyli wyciętego

Poblöcie – Poblócz czyli po błocie

Smażyno – Smasin od smaga oznaczającego pragnienie

Strzepcz – Trzebsk, Schrepzig, Schreptz, Strepsch od słowa trzebić.

Tłuczewo – Kluczymost Cluschemost Cluczow Klutschau

Zakrzewo – Wihelmsdort Werder Sackrows – za krzakami

Zabytki objęte prawnymi formami ochrony:

-żadne zabytki nieruchome z obszaru gminy Linia nie znajdują się rejestrze zabytków nieruchomości województwa pomorskiego

- zabytki ruchome z obszaru gminy Linia: wyposażenie pochodzące z kościoła Marii Magdaleny w miejscowości Strzepcz, ujęte w rejestrze zabytków ruchomych województwa pomorskiego B/198 na podstawie decyzji z dn. 11.07.1984 oraz 25.11. 2008.

-żaden obiekt nie jest pomnikiem historii

-nie utworzono też parku kulturowego.

W strategii Rozwoju gminy Linia w rozdz. „Wizja, Misja i Cele” podkreśla się znaczenie krajobrazu kulturowego gminy tym samym rozwój turystyki, ochronę ważnych obszarów i zabytków.

Misją Gminy Linia są zmierzania wspólnoty mieszkańców do trwałego, akceptowalnego, bezpiecznego rozwoju przy pełnym wykorzystaniu zasobów ludzkich, kulturowych, naturalnych i krajobrazowy.

Zabytki nieobjęte formami ochrony:

Gmina Linia nie posiada na dzień złożenia Programu Opieki nad zabytkami Gminy Linia na lata 2023-2027 oraz wykazu gminnej ewidencji zabytków. Obecnie trwają prace w zakresie opracowywania kart ewidencyjnych adresowych gminnej ewidencji zabytków Gminy Linia. Po opracowaniu kart ewidencyjnych zostaną one przesłane do akceptacji Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

7.2 Dziedzictwo Niematerialne – Kulturowe Gminy.

Ośrodkiem wszelkich zdarzeń i organizacji kulturowych jest Gminny Dom Kultury w Lini. Jednym z ważniejszych jest Zrzeszenie Kaszubsko Pomorskie. Liński oddział ZKP powstał 1 października 2005 roku. Zrzeszeńcy z Lini od początku ściśle współpracują z Gminnym Domem Kultury, dbając o zachowanie dziedzictwa kulturowego Kaszub. Współorganizują wszelkie konkursy kaszubskie, a także są pomocni w przygotowywaniu oraz organizacji festynów i obchodów świąt państwowych. Jednym z najważniejszych wydarzeń oddziału zrzeszenia w Lini było nadanie sztandaru, które miało miejsce 12 lipca 2009 roku. Podkreślić należy, iż członkami zrzeszenia jest liczne grono chórzystów chóru „Pięciolinia”.

Lińscy Kaszubi aktywnie i systematycznie uczestniczą w corocznych Zjazdach Kaszubów i Dniach Jedności Kaszubów, które odbywają się w różnych regionach województwa. ZKP o/Linia organizował także wielokrotnie wycieczki krajoznawcze po Polsce. Poczet ZKP uczestniczy we wszystkich uroczystościach kościelnych i patriotycznych na terenie gminy, a także w ważnych dla Kaszubów wydarzeniach na terenie całego województwa. Poza tym do Domu Kultury przynależy chór „Pięciolinia”, który został założony w grudniu 1968r. Chór „Pięciolinia” od wielu lat uświetnia swoimi występami uroczystości religijne, patriotyczne oraz kulturalne, nie tylko na terenie gminy Linia, czy powiatu wejherowskiego, ale również całego województwa pomorskiego.

Działa również zespół pieśni i tańca Kaszëbskô Rodzëzna, który powstał w 2001r. Członkowie zespołu poprzez swe występy promują folklor kaszubski. Występują w strojach kaszubskich. Są wierni tradycji i poprzez próby doskonalą nieustannie tańce charakterystyczne dla regionu Kaszub oraz pieśni i piosenki w języku kaszubskim. Stałym elementem zespołu jest kapela kaszubska złożona z muzyków grających na: akordeonie, flecie, skrzypcach oraz na typowych instrumentach kaszubskich tj. burczybasie oraz diabelskich skrzypcach. Dziś Kaszëbskô Rodzëzna liczy 50 członków. Są to uczniowie szkół podstawowych i gimnazjum z terenu gminy Linia, a także dorośli mieszkańcy gminy. Nieustannie trwa zmiana pokoleniowa w zespole. Przy Domu Kultury istnieje też Gminna Orkiestra Dęta, która działa od 2005 r.

W gminie Linia działa też teatr pod nazwą Teatr Prostolinijny, który powstał w 2008 r. i działa do dziś z małymi przerwami. Aktorami tego zespołu są osoby dorosłe, a także młodzież. Wystawiają oni też sztukę w języku kaszubskim.

Haft kaszubski

Najbardziej znaną i szeroko uprawianą dziedziną kaszubskiej sztuki ludowej jest haft. Gmina Linia od lat aktywnie działa na rzecz zachowania i rozwoju tej niezwyklej i pięknej sztuki. Robi to m.in. poprzez organizowanie konkursu haftu kaszubskiego od 1996 roku. Konkurs swoim zasięgiem wykracza poza granice województwa (w konkursie biorą udział hafciarki z powiatu tucholskiego, wchodzącego w skład województwa kujawsko-pomorskiego).

Celem organizowanego rokrocznie konkursu jest upowszechnianie wartości i piękna wszystkich szkół haftu kaszubskiego, rozbudzanie zainteresowania sztuką ludową Kaszub i stwarzanie możliwości pokazania haftu kaszubskiego, aktywizowanie środowiska twórczości zajmującego się haftem kaszubskim, pozyskiwanie nowych twórców oraz młodych talentów.

Konkurs hafciarski organizowany przez gminę Linią z roku na rok rozrasta się, bierze w nim udział coraz więcej osób oraz coraz więcej prezentowanych jest prac. Udział biorą uczniowie szkół podstawowych, szkół średnich oraz dorośli.

Bilans konkursu ma miejsce co roku w czerwcu, w Gminnym Domu Kultury w Lini. Wtedy też następuje otwarcie wystawy pokonkursowej.

Wyróżniamy następujące rodzaje szkół haftu kaszubskiego:

- Haft żukowski
- Haft borowiecki
- Haft wejherowski
- Haft wdzydzki
- Haft pucki
- Haft słupski
- Haft tucholski

Dla niniejszego opracowania - w gminie Linią istotny jest haft wejherowski.

Gminne Stowarzyszenie LZS w Lini.

Pierwsze formalne sportowe koło LZS w Lini powstało w 1970 roku. Jako pierwszą zawiązano sekcję piłki siatkowej. W roku 1972 poszerzono wachlarz sekcji i wówczas zawiązano drużynę piłki nożnej. Ponadto powstały: sekcja gier stolikowych, oraz sekcja brydża sportowego. Odbywały się liczne zawody i turnieje nie tylko w gminie Lini, ale także w powiecie, województwie pomorskim i w kraju. Stowarzyszenie LZS w gminie Lini zdobywało też liczne nagrody. Rozwój bazy sportowej i aktywności fizycznej mieszkańców gminy to m.in. zasługa jednego z wójtów (Łukasza Jabłońskiego), który w ciągu zaledwie 5 lat pracy postawił na sport i rekreację. Wybudowano w tym czasie m.in. pełnowymiarowe boisko piłkarskie w Poblöciu, gruntownie zmodernizowano stadion w Lini – zamontowano nawadnianie murawy i oświetlenie boiska, zamontowano siedziska dla publiczności dla 300 kibiców, powstała 400-metrowa 4-torowa bieżnia z nawierzchnią poliuretanową. Ponadto w Lini i Strzeczcu powstały boiska ze sztuczną nawierzchnią, a także w Potęgowie, Lini i Strzeczcu place rekreacyjno - sportowe.

8. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROZEŃ.

Założenia programowe.

Niniejszy program jak i karty adresowe obiektów powinien być priorytetem dla władz gminy Linia. Proponuje się wyznaczenie zespołu czy też osoby, która będzie miała nadzór nad realizacją tego programu.

Priorytety programu opieki nad zabytkami gminy Linia.

W ocenie strategii rozwoju gminy na lata 2015- 2022 niewiele wspomina się o ochronie zabytków ze względu na ich niewielką ilość jak i pozbawienie ich w wielu wypadkach wartości zabytkowej. Mimo to należy chronić te obiekty, które posiadają tę wartość.

Kierunki działania programu opieki.

Mimo, że program obowiązuje przez najbliższe 4 lata możliwy jest podział realizacji na podokresy w powiązaniu z ustawowym obowiązkiem złożenia po 2 latach przez władze gminy sprawozdania z wykonania programu. Priorytety, kierunki zadań znajdują się w załączniku nr 1.

Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

Realizacja programu będzie się odbywać poprzez wskazane zadania gminy na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawne i zawarte w nich regulacje dotyczące instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

W tym rozdziale należy podkreślić obowiązek sporządzania co dwa lata przez wójtów (burmistrzów, prezydentów) sprawozdań z realizacji gminnych programów opieki nad zabytkami i przedstawiania ich radzie gminy.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji gminnego programu uwzględniająca:

- a. wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami,
- b. efektywność ich wykonania.

W rozdziale należy wskazać kryteria i wskaźniki oceny realizowanych zadań.

Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Możliwości finansowania ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy Linia mogą pochodzić ze środków publicznych jak np. z budżetu państwa, budżetu jednostek samorządów terytorialnych wszystkich szczebli, ze środków Unii Europejskiej jak i z innych źródeł

zagranicznych, a także z prywatnych źródeł (osób fizycznych i prawnych, fundacji np. kościelnych).

Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.

Rozdział ten powinien być konsultowany ze skarbnikiem gminy. W budżecie gminy Linia, na ten rok nie są zaplanowane środki na renowację zabytków nieruchomości.

9. Część graficzna programu opieki nad zabytkami.
10. Aneksy
11. Karty zabytków wykonanych zgodnie z wykazem w wojewódzkiej ewidencji zabytków gminy Linia.

c	GMINA	MIEJSKO-WOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT	NR REJ. WOJ. POMORSKIEGO
1	Linia	Lewino	Długa	37	budynek mieszkalny	
2	Linia	Lewino	Długa	37	budynkigospodarcze	
3	Linia	Lewino	Długa	37	kapliczka	
4	Linia	Lewino	Długa	32	budynek gospodarczy	
5	Linia	Lewino	Długa	36	budynek mieszkalny	
6	Linia	Lewino	Długa	42	budynek mieszkalny	

7	Linia	Lewino	Długa	50	szkoła, ob.mieszkalny	
8	Linia	Lewino	Długa	50	budynek gospo- darczy przy szkole	
9	Linia	Lewino	Wodna	2-4	dwojak	
10	Linia	Lewino	Dębowa	2	budynek mieszkalny	
11	Linia	Lewino	Dębowa	2	budynek gospo- darczy	
12	Linia	Lewinko	Jeziorna	7	budynek mieszkalny	
13	Linia	Lewinko	Leśna	4	budynek mieszkalny	
14	Linia	Linia	Długa	18 a	kościół paraf. p.w. Serca Jezusowego	
15	Linia	Linia	Długa	18 a	d.cmentarz katolicki, przy kościele p.w. Serca Jezusowego, dz.573/3 - ob.teren przykościelny	
16	Linia	Linia	Długa	18	budynek mieszkalny	
17	Linia	Linia	Długa	28	budynek mieszkalny	
18	Linia	Linia	Długa	52	budynek mieszkalny	nowy
19	Linia	Linia	Długa	52	kapliczka	
20	Linia	Linia	Długa	57	budynek mieszkalny	
21	Linia	Linia	Długa	57	budynek gospodarczy	
22	Linia	Linia	Długa/Spokojna		cmentarz parafialny, katolicki, dz. 657/1. dz. 657/2	
23	Linia	Linia	Krótką	1	budynek mieszkalny	nowy
24	Linia	Linia	Krótką	8	budynek gospodarczy	zburzony
25	Linia	Miłoszewo		8	dwór	
26	Linia	Niepoczołowice	Pośrodku wsi – przy budynku Kaszubska 30		kapliczka	
27	Linia	Niepoczołowice	Kaszubska	5 ob.30	budynek mieszkalny	
28	Linia	Niepoczołowice	Kartuska	3	budynek mieszkalny	

29	Linia	Niepoczołowice	Okreżna	1	budynek mieszkalny	
30	Linia	Niepoczołowice		38	budynek mieszkalny	
31	Linia	Niepoczołowice		38	budynek gospodarczy	
32	Linia	Niepoczołowice		38	stodoła	
33	Linia	Niepoczołowice	Sportowa	dz.445, obr. Niepoczołowice	cmentarz d.ewangelicki,	
34	Linia	Osiek		11-13	dwór	
35	Linia	Osiek		11-13	budynek gospodarczy	
36	Linia	Osiek		19	budynek miesz.	odmowa
37	Linia	Osiek		Obok nr 5 i 23	remiza	
38	Linia	Osiek	Na skrzyżowaniu dwóch dróg (bez nazwy) na za-lesionym terenie – działka	213/11; obręb Osiek	cmentarz d.ewangelicki,	
39	Linia	Pobłocie	Długa	11	zespół dworsko-ogrodowy (obszar zespołu)- cz.dz.86/4, 83,187/4, obr. Pobłocie	
40	Linia	Pobłocie	Długa	11	obora, dz. 86/4	
41	Linia	Pobłocie	Szkolna	8	szkoła, dz. 219,281/1	
42	Linia	Pobłocie	ul. Szkolna/ Wejherowska	dz. 155/2	budynek mieszkalny,	
43	Linia	Pobłocie	Wejherowska	12	budynek mieszkalny	
44	Linia	Pobłocie	Wejherowska	15	budynek mieszkalny	
45	Linia	Rosochy	W innej gminie	38	budynek mieszkalny	
46	Linia	Smażyno		6a	budynek mieszkalny	

47	Linia	Smażyno		4a	kościół par. św. Antoniego	
48	Linia	Smażyno		3	plebania	
49	Linia	Smażyno		6	młyn	
50	Linia	Smażyno		6a	dom młynarza	
51	Linia	Smażyno			most nad rzeką Bolszewką	
52	Linia	Smażyno		8	park dworski	
53	Linia	Smażyno		8	zespół pałacowo-ogrodowy	
54	Linia	Smażyno		dz.239	cmentarz d.ewangelicki ob. katolicki	
55	Linia	Strzecz	Dargolewska	1	chałupa	
56	Linia	Strzecz	Ks. Rotty róg Feliksa Mitka	1	Willa	
57	Linia	Strzecz	Derdowskiego	1	budynek mieszkalny	
58	Linia	Strzecz	Lipowa	1	chałupa	
59	Linia	Strzecz	Lipowa	1	budynek gospodarczy	
60	Linia	Strzecz	ks. Rotty	1	park	
61	Linia	Strzecz	ks. Rotty	3	budynek mieszkalny	
62	Linia	Strzecz	ks. Rotty	5	budynek mieszkalny	
63	Linia	Strzecz	ks. Rotty	6	dwojak	
64	Linia	Strzecz	ks.Rotty	9	plebania (ob. Apteka)	
65	Linia	Strzecz	ks.Rotty	10	budynek mieszkalny	
66	Linia	Strzecz	ks. Rotty	11	budynek mieszkalny	
67	Linia	Strzecz	ks. Rotty	11	budynek gospodarczy	
68	Linia	Strzecz	ks. Rotty	25	chałupa	
69	Linia	Strzecz	ks. Rotty	28	budynek mieszkalny	
70	Linia	Strzecz	ks. Rotty	30	kamienica	
71	Linia	Strzecz	ks. Rotty	38	piekarni ob. budynek mieszkalny	
72	Linia	Strzecz	ks. Rotty/Szkolna	dz. 527	cmentarz katolicki,	
73	Linia	Strzecz	Głodnica	24	Szkoła	
74	Linia	Strzecz	Głodnica	15	budynek mieszkalny	

75	Linia	Strzecz	Zielony Dworek	4	budynek mieszkalny	
76	Linia	Strzecz	Głodnica	24	budynek gospodarczy	
77	Linia	Strzecz	Dargolewska	4	budynek mieszkalny	
78	Linia	Thuczewo		5a	młyn	
79	Linia	Thuczewo		5	dom młynarza	
80	Linia	Thuczewo		5	przepust młyński	
81	Linia	Thuczewo		11	szkoła ob. budynek mieszkalny	
82	Linia	Thuczewo		11	budynek gospodarczy	
83	Linia	Thuczewo		12	budynek mieszkalny	
84	Linia	Thuczewo		12	stodoła	
85	Linia	Thuczewo		obok 5	most	
86	Linia	Zakrzewo		7	Budynek mieszkalny	
87	Linia	Zakrzewo		47	Budynek mieszkalny	
88	Linia	Zakrzewo		dz.146	cmentarz ewangelicki	

Na obszarze gminy zachowało się niezbyt dużo obiektów zabytkowych, gdyż większość z nich została znacznie przebudowana szczególnie od czasu powstania wykazu wojewódzkiej ewidencji zabytków czyli ok 15-16 lat temu.

12. Załączniki

Rejestr zabytków archeologicznych gminy Linia.

Wyłączono z publikacji

13. Ocena stanu dziedzictwa archeologicznego gminy.

Analiza szans i zagrożeń oparta na mocnych i słabych stronach. Poniżej podano przykładowe zagadnienia, które mogłyby znaleźć się w zestawieniu SWOT:

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Obecność na terenie gminy licznych nieruchomości zabytków (stanowisk) archeologicznych, w tym o własnej formie terenowej (krajobrazowej); • Obecność na terenie gminy unikatowego stanowiska archeologicznego / zespołu stanowisk archeologicznych charakterystycznych tylko dla gminy Linia /regionu; 	<ul style="list-style-type: none"> • Większość stanowisk archeologicznych znajduje się na terenach użytkowanych rolniczo lub przeznaczonych pod inny rodzaj zagospodarowania; • Większość stanowisk archeologicznych stanowią tzw. ślady i punkty osadnictwa o niezadawalającym stanie rozpoznania;
<ul style="list-style-type: none"> • Obecność na terenie gminy zespołów złożonych z zabytków archeologicznych oraz architektonicznych (powiązanie dziedzictwa archeologicznego z innym typem obiektów zabytkowych); • Obecność na terenie gminy zespołów złożonych z zabytków archeologicznych oraz elementów przyrodniczych (powiązanie dziedzictwa archeologicznego z walorami przyrodniczymi); 	<ul style="list-style-type: none"> • Konflikt pomiędzy interesem publicznym (zachowanie zabytku) z interesem prywatnym (uprawnienia w zakresie dysponowania przedmiotem własności) wynikający z delikatnej materii zabytku archeologicznego. W konsekwencji nie wszystkie stanowiska archeologiczne mogą być trwale zachowane.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość podniesienia atrakcyjności krajobrazu kulturowego gminy poprzez ekspozycję stanowisk archeologicznych o własnej formie terenowej, m.in. w formie parku kulturowego; • Możliwość pozyskania środków finansowych na ochronę dziedzictwa archeologicznego z tzw. programów unijnych na rewitalizację obszarów nie wyróżnianych poprzez utworzenie parku kulturowego, rewitalizację obszarów wiejskich, rewitalizację terenów poprzemysłowych itp., lub z programu innowacyjna gospodarka na zastosowanie innowacyjnych rozwiązań technologicznych w parku kulturowym 	<ul style="list-style-type: none"> • Presja inwestycyjna; zajmowanie nowych obszarów na potrzeby zabudowy mieszkaniowej i usługowej; • Postępująca destrukcja stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na terenach rolnych i uprzemysłowionych.

14. Priorytety, kierunki działań oraz zadania dedykowane zasobowidziedziectwa archeologicznego:

	PRIORYTET I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzanie do poprawy stanu ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> • Zabezpieczenie obszarów stanowisk archeologicznych przed zagrożeniami naturalnymi, m.in. usuwanie samosiewów, drzew grożących zawaleniem i powstawaniem wykrotów, usuwanie wyłomów, zabezpieczanie osuwisk, regulacja brzegów rzek i cieków powodujących podmywanie podstaw wałów grodzisk bądź skarp, na których zlokalizowane są stanowiska archeologiczne; • Współpraca organizacyjna z oddziałami Lasów Państwowych przy w/w pracach przy obiektach znajdujących się na terenach leśnych; • Dofinansowanie w/w prac przy obiektach niebędących własnością gminy; • Monitoring obszarów stanowisk archeologicznych, w tym kontrola zmian środowiskowych, a w razie potrzeby podejmowanie działań nastawionych na podtrzymanie lub przywrócenie warunków środowiskowych;
Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby turystyczne i edukacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie prac porządkowych na terenach stanowisk archeologicznych, tworzenie i utrzymywanie obszarów niskiej zieleni urządzonej, ekspozycja i włączenie w krajobraz kulturowy stanowisk archeologicznych o własnych formach krajobrazowych; • Współpraca organizacyjna z oddziałami Lasów Państwowych przy w/w pracach przy obiektach znajdujących się na terenach leśnych; • Dofinansowanie w/w prac przy obiektach niebędącychwła własnością gminy;

	PRIORYTET II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza walorów ekspozycyjnych stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej i uwzględnienia osi widokowych przy opracowywaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego; • Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów najcenniejszych zabytków archeologicznych, zarówno o własnej formie krajobrazowej, jak i tzw. płaskich, w celu objęcia ich ochroną in situ; uwzględnianie w projektach uchwał zapisów powstrzymujących ingerencję w krajobraz oraz w substancję podziemnych nawarstwień kulturowych przy jednoczesnym dopuszczeniu funkcji nieinwazyjnych (np. parki z elementami małej architektury niezwiązanej trwale z gruntem, otwarte tereny rekreacji, łąki, pastwiska); • Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów inwestycyjnych z analizą możliwych kierunków ochrony stanowisk archeologicznych (np. przesuwanie linii zabudowy lub lokalizacja najmniej inwazyjnych funkcji, np. parkingów, placów);
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> • Uwzględnianie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapisów informujących o konieczności prowadzenia niezbędnych badań ratowniczych na terenach stanowisk archeologicznych zagrożonych zniszczeniem wskutek dopuszczonej działalności inwestycyjnej i gospodarczej; • Zmiana miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustalających niekorzystne dla zabytków archeologicznych zasady zagospodarowania; • Wykup lub zamiana gruntu, na którym znajduje się cenny zabytek archeologiczny w celu ustanowienia ścisłej ochrony rezerwatowej lub podjęcie współpracy z właścicielem gruntu w celu zapewnienia takiej ochrony;
Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Uwzględnianie stanowisk archeologicznych o wyróżniających się formach terenowych przy powoływaniu parków kulturowych; • Tworzenie dedykowanych parków kulturowych na obszarach nasyconych stanowiskami archeologicznymi o własnych formach krajobrazowych, tworzących zintegrowany krajobraz archeologiczny bądź pojedynczych stanowisk archeologicznych o wybitnych walorach krajobrazowych w skali regionu;

	<p>PRIORYTET III - Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości</p>
<p>Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Edukacja na poziomie szkolnym w zakresie podstawowej wiedzy na temat archeologicznego dziedzictwa kulturowego jako własności wspólnej obecnych i przyszłych pokoleń; umacnianie potrzeby odpowiedzialności i dbałości o dziedzictwo archeologiczne jako o dobro powszechne; • Podjęcie dobrej współpracy z lokalnymi grupami poszukiwawczymi; zachęcanie do opracowania programu działania w porozumieniu z właściwym terenowo organem ochrony zabytków oraz jednostki naukowymi (muzea regionalne, muzea archeologiczne) • Włączenie informacji o dziedzictwie archeologicznym do materiałów promocyjnych gminy (przewodniki, strona internetowa gminy, foldery promocyjne, mapy szlaków turystycznych itp.)
<p>Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych, tworzenie zbiorczych map rozmieszczenia stanowisk archeologicznych jako uzupełnienie zbioru kart ewidencyjnych; • Rozpoznanie, przy użyciu metod nieinwazyjnych (obserwacja z powietrza / prospekcja geofizyczna), płaskich stanowisk archeologicznych, w celu wytypowania obiektów kwalifikujących się do trwałej konserwacji zapobiegawczej

15. INNE PRIORYTETY DOTYCZĄCE GMINY LINIA.

PRIORYTET I	
Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego gminy	
Kierunki działań	Zadania
1. Bieżące wykonywanie prac zabezpieczających obiekty i obszary zabytkowe stanowiące własność Gminy Linia	<ul style="list-style-type: none"> • Wykonywanie bieżących pracporządkowo-konserwacyjnych prowadzonych przy obiektach i obszarach objętych ochroną konserwatorską oraz w ich bezpośrednim otoczeniu • Zabezpieczanie obiektów i obszarów zabytkowych przed niepożądanymi działaniami takimi jak pożary, podtopienia, włamania • Zabezpieczanie obszarów stanowisk archeologicznych przed zniszczeniami, w tym przed zagrożeniami naturalnymi oraz kontrolowanie ich stanu • Pielęgnowanie zieleni objętej indywidualnie ochroną konserwatorską lub położonej na terenach objętych ochroną konserwatorską
2. Realizowanie działań ochronnych poprawiających stan zachowania obiektów zabytkowych	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Gminy Linia • Dofinansowywanie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych niestanowiących własności Gminy Linia
3. Specjalistyczne rozpoznanie obiektów i zespołów zabytkowych	<ul style="list-style-type: none"> • Aktualizowanie Gminnej Ewidencji Zabytków z wyodrębnieniem zabytków archeologicznych • Wspieranie prac studialnych i badawczych dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego

PRIORYTET II	
Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
Kierunki działań	Zadania
1. Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego na podstawie dokumentów gminnych	<ul style="list-style-type: none"> • Aktualizowanie dokumentów planistycznych obejmujących obszary ochrony krajobrazu kulturowego oraz obszary stanowisk archeologicznych • Wyznaczanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obiektów, zespołów i innych form o wartościach kulturowych (innych niż ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków)
2. Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> • Planowanie inwestycji w Gminie w oparciu o zlecone przez gminę specjalistyczne analizy przestrzenne w formie koncepcji urbanistyczno-architektonicznych • Przyjęcie tzw. uchwały krajobrazowej ustalającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń • Realizacja nowych lub rewaloryzacja istniejących przestrzeni publicznych w hist. tkance gminy

PRIORYTET III

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.

Kierunki działań		Zadania
1.	Informowanie o wartościach dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> • Udostępnianie informacji o dziedzictwie kulturowym gminy Linia na stronie internetowej urzędu gminy • Współpraca z lokalnymi mediami w zakresie informowania i promowania wiedzy o ochronie zabytków
2.	Prowadzenie działalności dydaktycznej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> • Udział pracowników samorządu w szkoleniach w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami • Wzmocnienie dbałości o zabytki jako dobro powszechne, poprzez skierowaną do uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, popularyzację wiedzy o zasobach kulturowych gminy, w tym na temat archeologicznego dziedzictwa kulturowego • Wspieranie prac studenckich z dziedziny historii gminy i konserwacji zabytków • Organizowanie gminnych wydarzeń rozpowszechniających historię miejsc i budujących tożsamość społeczności lokalnej,
3.	Ekspozowanie zasobów dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowywanie i udostępnianie materiałów informujących o zabytkach ruchomych • Popularyzacja wzorcowych inwestycji budowlanych stanowiących uzupełnienie historycznej tkanki miejskiej oraz realizacji konserwatorskich • Wyróżnianie zabytków w przestrzeni gminy

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy Linia

Tadeusz Klein

Gmina Linia

Ul. Turystyczna 15, 84-223 Linia

Tel. +48 58 676 85 82

www.gminalinia.com.pl

Numer załącznika

Uchwała numer "w sprawie przyjęcia Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Linia na lata 2023-2027 (druk 517)" została podjęta następującą proporcją głosów: jestem za 15, jestem przeciw 0, wstrzymuję się 0.

Uchwała została podjęta w trybie jawnym, zwykłą większością głosów.

Data i godzina głosowania: 25.10.2023 12:16:03

Radni zagłosowali jak poniżej:

Jestem za		Jestem przeciw	
1.	<i>Mirosław Ellwart</i>		<i>BRAK</i>
2.	<i>Teresa Hınca</i>		
3.	<i>Teresa Hirsch</i>		
4.	<i>Tadeusz Klein</i>		
5.	<i>Anna Miotk</i>		
6.	<i>Justyna Kos</i>		
7.	<i>Mirosław Kotłowski</i>		
8.	<i>Marcin Laskowski</i>		
9.	<i>Maria Malinowska</i>		
10.	<i>Michał Miotk</i>		
11.	<i>Ludwik Okrój</i>		
12.	<i>Edyta Reich-Grzenkiewicz</i>		
13.	<i>Jadwiga Sommer</i>		
14.	<i>Jerzy Szulc</i>		
15.	<i>Karolina Wysocka</i>		
Wstrzymuję się		Obecni radni, którzy nie wzięli udziału w głosowaniu	
	<i>BRAK</i>		<i>BRAK</i>

Operatorem systemu był Admin.

Wygenerowano z systemu DSSS Vote za pośrednictwem oprogramowania DSSS Vote App.